

Svar

Svar på interpellation från Sven-Erik Larsson (M) om socialnämndens budgetunderskott

Sven-Erik Larsson har bett mig svara på hans interpellation kring det prognostiserade underskottet 2021.

Jag vill börja med att svaret och förhoppningsvis inte heller den efterföljande debatten inte kommer handla om budgeten var för snäv eller inte. Utan varför vi prognostiserar på ett underskott på 54 miljoner vilket även frågeställaren i sin interpellation menar. Bakgrunden är även det underskott på ca -25 miljoner som skedde under 2020.

Fråga nr 1: Hur kunde detta ske.

Förvaltningen skriver i sin månadsuppföljning mars 2021 att "avvikelsen för 2020 var inte främst orsakad av pandemin utan det är en komplex orsaksbild och därför prognostiseras avvikelsen för 2021 till motsvarande nivå".

Staten åtog sig att kompensera för de merkostnader pandemin medförde inom Vård och omsorg samt funktionsstöd. Det innebär att budgeten inte belastades med kostnader som var direkt kopplade till pandemin så som skyddsutrustning och personalkostnader som var största posterna.

Trots pandemin kostade på personalens arbetssituation gav den inte så mycket högre budgetunderskott. De stora kostnaderna för 2020 och även det som kostar 2021 är avdelningen Individ och familj (IFO)

IFO jobbar främst inom följande områden 5 kap 1 § Barn, 5 kap. 9 § Missbrukare samt 5 kap 11 § Brottsoffer men även det område som handlar om rätten till Ekonomiskt bistånd genom 4 kap 1 §. Vi har även skyldighet att följa tvångslagstiftningen i Lagen vård av unga (LVU)samt Lagen av vård av missbrukare (LVM). Beslut som vi bereder men slutligen fattas av förvaltningsrätt. Det är under främst dessa områden som kostnadsökningen skett och på ett sätt som varit svårt att förutse.

Vi ska ha med oss att mycket av IFO:s verksamhet handlar om att lösa problem hos våra individer och familjer och framför allt se till

barnens bästa. Inflödet av nya ärenden är ca 1500 på ett år bara på barn och familj och utöver det skall läggas till försörjningsstöd och vuxna. De vanligaste insatserna efter utredning är genom familjeteamet för barnfamiljer, öppenvård för missbruket och praktik genom Arbetsmarknadsenheten (AME) för våra medborgare som söker ekonomiskt bistånd.

Vi kan nu se är att antalet insatser som kräver externa placeringar i form av familjehem eller hem för vård och boende (HVB) har ökat. Vi ser också fler ärenden inom missbruk som resulterat i placering på HVB i form av behandlingshem samt att antalet nya ansökningar till försörjningsstöd har ökat. Jag nämnde tidigare tvångslagstiftning där placeringen av barn enligt LVU i flera fall innebär placeringar vid dyra institutioner. Skall tvång användas är det Statens institutionsstyrelse (SiS) som har monopol på tvångsvård och det samma är LVM där även SiS står för insatsen med ej förhandlingsbara kostnader (mellan 5100 – 13800 kr/dygn) Men det finns även fall då hela familjer måste placeras för att utredas där lämpligheten som föräldrar ifrågasatts.

Kostnaderna för placeringarna varierar beroende på insats men låt mig ta ett exempel:

Omhändertas en vuxen enligt LVM är dygnskostnaden 4650 kr/dygn och ett LVM är på sex månader vilket innebär en slutsumma på 837 000 kr. Bör vi då sluta ta LVM på grund av att kostnaden är dyr? Anmälan kommer företrädesvis från Hälso- och sjukvården då det är uppenbar risk för personens hälsa. Skulle en person avlida efter att utskottet gjort en annan bedömning än förslag till beslut kommer det troligen granskas av Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) och ganska snart finnas i media.

Det samma gäller barn och ungdomsärenden. Om vi ger förvaltningen ett politiskt direktiv att höja ribban i deras bedömning och vi får ett ärende som slutar med att ett barn far onödigt illa och kanske till och med dör. Då vill då inte jag vara politiskt ansvarig, och det tror jag ingen annan av er heller vill det.

Vi har verksamhet där vi i ett tidigare skede kan gå in och genom frivilliga insatser erbjuda stöd och hjälp. Familjecentralen där de absolut nyaste kommuninvånarna med sina föräldrar får ett stöd och om det är behövligt, ges hjälp i rollen. Familjeteamet som är vår största insats där familjerna erbjuds hjälp tillsammans med Fältassistenter som även finns med där ungdomarna är. Vi har en öppenvårdsbehandling för de som har missbruksproblem. Dessa insatser finns med i den verktygslåda som IFO utnyttjar mest. Men då den inte räcker hela vägen ut finns ändå behoven av externa placeringar med högre specialistkompetens. Det vi dock bör komma

ihåg att av den ca 65 personerna som arbetar inom IFO är det bara ca 10 som arbetar inom de förebyggande insatserna. Och det är ju dessa som långsiktigt minskar på behoven av kostsamma insatser.

När det gäller ekonomiskt bistånd eller försörjningsstöd eller socialhjälp som det kallas. Jag håller mig till försörjningsstöd och det är ett bistånd av ekonomisk art till de som är behövande. Det ökar men vi skall också vara medvetna om att staten gick in och sköt till pengar under de år som flyktingmottagandet var som stör, precis som de gör nu under pandemin. 2018 bidrog staten med 28% , nu 2021 är det nere på 3% .

De innebär att kostnaden för försörjningsstöd är högre under perioden jan-mars 2018 (8.2 miljoner) än under samma period 2021 (7,3 miljoner). Då har jag även räknat med höjningen av riksnorm för 0,5 miljoner för 2021.

Hur kunde det ske att kostnaderna drar iväg.

Att säga att socialnämnden genom förvaltningen är slösaktiga hoppas jag att ni förstått är felaktigt. Ovanstående redogörelse har handlat om IFO där underskottet är prognostiserat högst med 23 miljoner. Men vi har även underskott inom funktionsstöd på 8,8 miljoner där utökande insatser och placeringar är en stor del. Och inom Vård och omsorg 16,6 miljoner prognosticeras. Delar av detta är kopplat till pandemin som faktiskt ännu inte är över.

Mitt svar till Sven-Erik efter denna ganska långa utläggning är att stora delar av de insatser som orsakat underskottet är faktorer nämnden inte kan rå på. Vi kan se socialnämndens verksamhet som en bild över samhället utanför. Andelen tomma lägenheter har och kommer ge en inflyttning från rikare kommunen det finns en brist på boenden. En inflyttning som inte enbart är av godo då många saknar egen försörjning samt många gånger även har andra sociala problem både hos sig själva och i familjen.

Men vi ska inte skylla allt på inflyttning. Vi har komplexa ärenden med höga kostnader och antalet placeringar har överlag stigit de senaste åren. Budgeten för familjehemskostnader barn är 12 miljoner och vi har i många år haft ca 45 familjehemspaceringar. I dagsläget har vi 58st inkl. jourplacering och placeringar i konsulentstödda familjehem och det är bilden för mars månad!! Ungdomarna som har placeringar på HVB i dag 6 st.

Jag vill också lyfta upp den delegationsordning som gäller. Att det är vi inom socialnämndens arbetsutskott som faktiskt fattar de beslut som medför merkostnaden och som gör att budgeten inte hålls. Och jag önskar att nu för en liten stund Ni kunde få ta del av de människoöden vi möter och de många svåra beslut vi som lekmän

måste fatta. Men också att vi kan det, för våra tjänstepersoner har gjort sitt yttersta för att vi politiker ska få bra underlag.

Fråga nr 2: Vad tänker du göra åt det

Nu blir frågeställningen om vad jag som ordförande ska göra åt det och det kanske är bra att frågan ställs på det sättet. Jag kan då konstatera att jag inte är den första av ordförande i socialnämnden som ställt till svars inför budgetunderskott även om detta år prognostiseras ovanligt högt.

En del av min plan är att skapa förståelse över att socialnämnden och den verksamhet som ligger i dess ansvarsområde inte bara är en "intern" fråga utan att den gäller hela kommunens verksamhet. Vi måste alla förstå att när vi fattar beslut om effektiviseringar och att ta bort tjänster kan många gånger följderna i förlängningen bli fördyringar. Jag talade tidigare om LVM och att den kan innebära en kostnad på 837 000 kr. Tar vi bort möjligheten att ha en bra vård på hemmaplan, minskar boendestöd och lämnar individen ensam stora delar av dygnet ökar risken markant att återfall sker och i det fallet är ofta ett LVM inte långt borta. Men ofta kan det räcka med en frivillig placering men det är ändå en kostnad mellan 2-3000 kr/dygn.

2019 tog nämnden beslut om heltidsresan och i den en bemanningsekonomi. Ett sätt att både möjliggöra för heltid men också ett sätt att effektivisera verksamheten. Tyvärr hamnade vi i en pandemi som gjorde det omöjligt att börja med vissa delar och vi kan inte se några effektiviseringsvinster.

Det pågår ett arbete med att starta upp ett nytt LSS boende vilken skulle möjliggöra hemtagning av några enskilda som vi tidigare inte haft möjlighet att erbjuda eget boende. Men jag vill verkligen tydliggöra att det inte alltid är en hemmaplanslösning som är det billigaste.

Vi som sitter i KS får månadsstatistik om in och utflyttningar i kommunen. Det är inte alltid bra att inflyttningen är hög. Johanna Stunz enhetschef på försörjningsstöd har tittat närmare på ärenden under perioden 201001-210331. Av 152 nya förfrågningar som inkommit under perioden var i samband med eller strax innan de blev aktuella. Det motsvarar 26 %. 75 % är ensamstående resterande är familjer i olika konstellationer. Vi vet att flyttar man till en kommun utan att ha en egen försörjning finns det ofta en betydligt större problembild än bara just sin försörjning. Flertalet har redan kontakter med socialtjänsten i den kommun de kommer från. Ett problem vi verkligen måste ta på allvar. Vi har ca 30 olika hyresvärdar inom kommunen och där behöver vi en kontaktyta i

syfte om att både informera men även få en stadig kontakt med kommunen.

Vi i nämnden ställs ibland inför orimliga krav. Vi ska få en budget i balans samtidigt som vi ska behålla en god omsorg av våra äldre, ett bra funktionsstöd samt finnas med som det yttersta nätet för våra medborgare. Vi kan sänka servicenivåerna, minska personaltätheten inom hemtjänsten och på våra särskilda boenden och inom funktionsstöd. Vi kan minska på insatserna på våra barn och familjer som behöver stöd i olika former samt hoppas att våra medborgare med missbruksproblem tar eget ansvar och blir nyktra utan hjälp.

Men givetvis tar vi frågan på allvar, vi måste åter lyfta på varendasten. Fast ser vi till den sista riktiga besparingen vi gjorde som redovisades i september 2018. Av beslutade besparingar på 9,9 miljoner kunde vi bara hämta in 3,35 miljonen under innevarande år. Med det vill jag mena att i panik börja med nedskärningar då det vi ser troligen är en del av ett samhälle som mår mycket dåligt och behöver sin kommun och socialtjänst. Utan att vi måste våga fortsätta med våra tidiga insatser och värnande av våra kommuninvånare.

Jag personligen ser att kartan i det här läget inte stämmer överens med terrängen. Något har hänt i samhället. En hypotes jag själv har är att under 2020 låg vårt fokus på äldreomsorgen. Det var en fråga om liv och död för våra äldre på våra boenden. Vi klarade det bra och idag är i princip alla boende och äldre med hemtjänstinsatser vaccinerade samt även den personal som arbetar hos dem.

Men familjerna, de familjer som redan var svaga. Familjer som byggde på att mor och farföräldrarna fanns och att skolan fanns där och skapade struktur i vardagen. Isoleringen mellan den äldre generationen och de yngre var nog inte bara jobbig för de äldre. En stor grupp mor och farföräldrar isolerade sig och fanns inte där som den trygghet familjerna behöver. Och skolan, den trygga institution kunde inte heller på grund av pandemin inte fungera som vanligt, även om de faktiskt gjorde sitt bästa.

Det som redan var brister blev hos de utsatta familjerna ohållbara problem och ärenden hos socialtjänsten. Många gick med råd och stöd men några resulterar i att vi måste placera barnen.

Förhoppningsvis ser vi inte samma underskott 2022 utan kan återgå till ett "normalläge" men det är ett fenomen som vi inte räknade med. Och många familjer har faktiskt klarat det bra, det får vi inte glömma bort.

Inget av de olika budgetförslagen tog höjd för den utveckling som skett. Oppositionen ville utveckla delar men inte kompensera samhällsutvecklingen under pandemin.

Socialnämndens budgetunderskott är som jag ser det ett kommunövergripande ärende, där alla har en del. Det är heller inte något vi kommer ordna snabbt men givetvis har vi en dialog inom majoriteten. Och jag vill verkligen inte påstå att vi sitter med armarna i kors och tror att det löser sig. Så budgetvarningar och äskande av känns mer pengar till socialnämndens budget känns mer som tomma ord för att själva visa på någon form av handlingskraft, än att rent praktiskt se till lösningar och hur vi kan bygga en mer hållbar kommun.

Mathz Eriksson (C)
Socialnämndens ordförande